

ПАТРОНІМНІ ПРИЗВИЩЕВІ НАЗВИ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ XVI ст. (на матеріалах опису королівщин Руської землі)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 23.

УДК 811.161.2'373.2

Івасенко А. Патронімні прізвищеві назви українців Галичини XVI ст. (на матеріалах опису королівщин Руської землі); 13 стор.; кількість бібліографічних джерел – 22; мова українська.

Анотація. У статті проаналізовано патронімні (матронімні) прізвищеві назви українців Галичини 16 ст., що дало змогу розмістити їх за продуктивністю формантів та зробити лексико-семантичний аналіз.

Ключові слова: антропонімія, патронім, матронім, формант, апелятив, церковно-християнські власні імена.

Аннотация. В статье проанализированы патронимические (матронимические) фамильные названия украинцев Галичины 16 века, что сделало возможным разместить их по продуктивности формантов и произвести лексико-семантический анализ.

Ключевые слова: антропонимия, патроним, матроним, формант, аппелятив, церковно-христианские имена собственные.

Resume. In this article patronimni matronimni and family names in Ukrainian Galicia 16 cent., which helped place them in performance and formant make lexical-semantic analysis.

Key word: anthroponymie, patronym, matronyms, element, common noun, Christian Church and their own names.

Оскільки нащадки переймали імена, які, можливо, вже були функціонально прізвищевими назвами своїх батьків, то очевидно є патронімність цих прізвищевих назв. На українському антропонімному ґрунті вони функціонують віддавна, ще з часів Київської Русі [11, 10].

Патронімні (матронімні) прізвищеві назви позначають денотата за його батьками чи близькими, вказують на зв'язки між нащадками та їх предками [19,49]. П. Чучка, аналізуючи патроніми та їх місце в лексичній системі мови, слушно зауважує, що приналежність лексеми до патронімів залежить не від того, кого називає ця лексема, а від того, за ким (за батьком, матір'ю, чоловіком, жінкою і т.д.) іменують денотата [19, 51].

Серед двочленних іменувань, другий компонент яких характеризує особу по батькові (рідко матері), найбільш уживаними у XVI ст. були іменування типу християнське ім'я + патронім [5, 8]. У нашому дослідженні це патронімні прізвищеві назви, утворені переважно з субстантивованих присвійних прикметників, які походять від зменшених власних імен та апелятивів.

Виявлений матеріал, зібраний на основі "Жерел до історії України-Руси" (Т. I-III), дає підстави виявити патронімність прізвищевих назв, які побутували у XVI ст. Відповідно аналіз прізвищевих структур здійснюємо за їх продуктивністю.

Прізвищеві назви із суфіксами -ак (-як). Про давність патронімної функції суфікса -ак свідчили В. Ташицький, К. Римут, Ян Свобода та інші польські й чеські ономасти [22,17; Rumut, XLVI, 21, 116]. На українському антропонімному матеріалі патронімність суфіксів -ак (-як) відзначають М. Худаш [16, 155], Ю. Редько [13, 107], П. Чучка [18, 613], І. Фаріон [14, 50].

Активно поширюючись у період XVI – XVIII ст., утворення з формантом -ак, локалізую-

чись на Лемківщині, починають просуватися на схід уздовж карпатського ареалу, залишаючись рідкісними на Лівобережжі [18, 613]. Як свідчать архівні матеріали, на території Покуття та Опілля особові назви на -ак у XVI ст. фіксуються вкрай рідко, окрім Перемишльської землі. На Гуцульщині прізвищеві назви на -ак, (-як) з'являються у другій половині XVIII ст., що відбулося, очевидно, внаслідок міграційних рухів населення з сусідньої Бойківщини, де ці утворення є найпродуктивнішими [2, 8].

У Галичині в XVI ст. ми фіксуємо досить високу продуктивність особових назв із утвореннями на -ак (-як), які представлені патронімними та матронімними прізвищевими назвами, утвореними від повних та усічених основ церковно-християнських чоловічих та жіночих імен; від усічених основ імен-комполітів та відособових назв відапелятивного походження.

Прізвищеві назви, утворені від усічених основ чоловічих церковно-християнських імен, мають моно- та полісуфіксальну структури. Lechniak Wassil (<Лехно<Олекса, Чуч. 335), Senczak (<Сень<Семен), Zinczak Losko (<Зінь<Зіновій). Засвідчено дві прізвищеві назви з суфіксом -ак, які належать до гіпокористичних відкомполітних імен, що утворилися шляхом усічення постпозитивного компонента зі збереження його початкового приголосного: Hoiszak Korcza (<Гойца<Goimir, Дем., 62), Kalak Chwedor (Кал[игор], Дем., 75).

Прізвищеві назви, що утворені від інших особових назв апелятивного походження, мають моно- та полісуфіксальну структури. Суфікс -ак, додаючись до особової назви апелятивного походження, нерідко надає прізвищевій назві якоїсь конкретної ознаки або дії, яка спрямована на якусь професійну діяльність особи: Derbak Macziek

(той, що готує коней до змагань <дербі 'змагання для трирічних і чотирирічних коней', СУМ II, 245), Hedak Szenko (від угорсь. <геде 'тут', Грінч. I, 278), Moraszczak Stecz (від антропооснови <мор 'зараза', 'сморід' або від хорв. гіпок. чоловічого імені <Mora, Чуч., 396).

Прізвищеві назви із суфіксами -ук (-чук). Ці суфікси мають давнє праслов'янське походження і вживаються для творення демінутивних форм і, можливо, форм із значенням суб'єктивної оцінки взагалі [10, 206]. П. Чучка відносить суфікси -ук (-чук) до споконвічно патронічних формантів, оскільки вони досить однозначно вказують, що денотат (син, дочка, внук, внучка та ін.) є меншим чи молодшим, ніж родич, названий передсуфіксальною частиною лексеми [19, 53].

У досліджуваному матеріалі XVI ст. прізвищеві назви із утвореннями на -ук (-чук) малопродуктивні, та все ж їхня здатність сполучатися з різнотипними основами, а саме з повними та усіченими похідними і непохідними основами церковно-християнських чоловічих та жіночих імен, рідше з гіпокористичними основами слов'янських відкомполітичних імен і з відапелятивними основами особових назв, заслуговує на більш детальне вивчення цих утворень.

Творячи варіанти імен. суфікс -ук (-чук) може поєднуватися як з повним іменем, так і з усіченою основою. Від повних імен утворені варіанти типу: Borszuk Macziek, Baranczuk Chwedko, Iwanczuk Danko, Maszlyuk Syenko. Від усічених основ: Hriczuc, Wanczuk Wasziel, Panczuk Panko, Tertzuk Mathei.

Демінутивні утворення з давнім суфіксом -ук деколи мають легкий відтінок зневаги: Herczuc Iwan, Saduk Grzegors.

Прізвищеві назви із суфіксами -ів (-ов). У мові східних слов'ян суфікси -ів (-ов) були найпоширенішими, з їх допомогою творилися звичайні прикметники від іменників чоловічого роду, що виражали належність: синовь [1, 211]. Як зазначає російський дослідник В. Ніконов, цей формант існував за багато віків до перших прізвищ, був засобом вираження присвійності і з цією функцією увійшов в імена по батькові, а згодом у прізвища [9, 184]. За твердженням Л. Гумецької, в Україні утворення з формантом -ов у функції прізвищевих назв відомі ще з найдавніших часів, зокрема вони зафіксовані в українській актовій мові XIV – XV ст. (кнАз михайловь, иньдрикось) [3, 23].

Вивчаючи природу цього форманта, І. Фаріон слушно зазначає, що в українській мові перехід іменника, що виражає назву особи, у присвійний прикметник пов'язаний із типовим явищем морфологічної ад'єктивізації, який відбувається за допомогою словотворчих суфіксів -ів, -ин (-ін) [14, 46].

Аналізуючи прізвищеві назви українців Галичини XVI ст., ми виявили велику кількість особових назв із утвореннями на -ів. І хоча у досліджуваному матеріалі вони записані як -ов, -ова,

ми можемо точно стверджувати, що це ті самі присвійні прикметники на -ів, які були записані за російським зразком. Пояснюємо це тим, що під впливом Московщини на території України записи прізвищ проводилися із пристосуванням до російської вимови, незважаючи на те, як вони вимовлялися носіями.

Прізвищеві назви, утворені від повних та усічених основ чоловічих церковно-християнських імен, мають моно- та полісуфіксальну структури. До моносуфіксальних утворень від повних основ належать, для прикладу: Alexandrow Dmitr, Andreiow Hricz Artimow Chwedko, Chwedorow Chriczko, Danilow Ivan, Demyanow Choma, Diniszow Ilko, Haraszimow Hawrilo, Hawrilow Iaczkо та ін. Більшість твірних основ із закінченням на -ів (-ов) усічена способом апокопи: Andrew Syenko (<Андро <Андр[н]), Antossow Hricz (<Антось <Анто[н]), Bartossow Wassiel (<Бартось <Бартко <Барт[оломій]), Casprow Iacob (<Каспро <Касп[е]р), Chwedow (<Хведь <Хвед[ір]). Одночасна дія афери та апокопи засвідчена у прізвищевих назвах: Droniow Staszek (<Дрон <[Ан]дрон[ій]), Leczow Iwan (<Лець <Лець <[О]ле[к]с[ій]).

У полісуфіксальних структурах найчастотнішим преформантом суфікса -ів виступає формант -к-: Andreikow Chwedko (Андрейко <Андрій), Andro(n)kow Chwedor (<Андрон <Андрій), Hankow Augustin (<Ганко <Ганна), Dankow Hricz (<Дань <Данило), Demkow Iaczkо (<Демко <Дем'ян), Iaczkow Lech (<Яцко <Яків), Ilkow Wawricz (<Ілько <Ілля). До прізвищевих назв, утворених від повних основ із суфіксом -ів - 2-го ступеня, належать ще менш уживані з преформантами -с-: Beniasow (<Бень <Бен[едикт]), -ш-: Hanuszow Ian (<Гануш <Ганна), Jarossow Bratko, Pylaszow Iwan, -чин: Demczinow Michalko, -ц-: Hanczow Dmitr (<Ганець <Ганна), Christinczow Chwecz (<Христин <Христ[иян] <Христ[офор]), Hriczkow Iwan, Martinczow Lukacz (<Мартин).

Значно менше виявлено серед досліджуваного матеріалу прізвищевих назв, утворених від повних та усічених основ імен-комполітичних: Baranow Waszeczko (<Баран <Боран), Doroczow Iwan (<Дорош <Доро[голюб] <Доро[фей], Фар. 188), Hliebów Zan, Łaskow Tymko (<Ласко), Lawrikow Boris (<Лавро <Лаврентій), Jarossow Wawro (<Ярош <Ярос[лав]).

Серед утворень на -ов засвідчено три прізвищеві назви іншомовного походження (Abramkow Iwan, Foltinow Ihnat, Fridrichow Iacob) та такі прізвищеві назви, які вказують на заможні будинки з родовими назвами на зразок: dom Malcherow, dom Stanczlow, dom Zybutow.

У прізвищевих назвах із суфіксами -ів (-ов), які складають найпродуктивнішу групу серед патронічних та матронічних формантів, виявлено найбільшу кількість паралельних ідентифікаційних структур, які є ознакою того, що в XVI ст. активно утворювалися прізвища. Паралельні структури охоплюють групи прізвищевих

назв, утворених від власних чоловічих церковно-християнських імен та від особових назв відапелятивного походження: Григорій → Hriczkow Iwan / Hriczow Nawriło / Hriniczow Iaczko / Hrinioiw Tymko / Hrinkow Iwasko, Іван → Ivanczow Nestor / Iwankow Iaczko / Iwanow Olexa / Iwanuszow Harassim / Iwaskow Hricz.

До моносуфіксальних прізвищевих назв, утворених від особових назв відапелятивного походження, належать антропоніми, що надають певної характеристики особам: Balkow Iwan, Czaikow Danko, Czeleioiw Mathus, Czoniow Olexa, Krawczow Sobek, Kriwkow Ihnat, Luczow Danilo, Łohinioiw Chwedina (<Логін 'звалене бурєю дерево', 'лежебока', Грінч. II, 374).

Виявлено чимало формантів з -ів (-ов), які, надаючи прізвищевим назвам жіночого роду, представлені структурами -іва (-ова) та виступають дєриватами I-го ступеня, сполучаючись з усіченими та повними основами: Andreiowa, Andrissowa, Antonowa, Augustinowa, Barthoskowa, Barthoszowa, Bochdankowa, Buskowa wdowa, Chwedorowa, Cwedkowa, Demkowa, Despotowa, Doroszowa, Grabarzowa Ianowa, Hriczkowa, Hrinioiw wdowa, Lyubatowa, Makarowa, Michałowa, Michnowa, Mychałowa, Muczowa, Omelianowa, Ossipowa, Paluskowa, Pawlikowa. Це дає змогу зробити висновок, що, відрізняючись від прізвища чоловіка за наявністю посесивних формантів -ова, -ева, прізвищеві назви жінок за своєю формою були маскулінізовані, а за своєю суттю стосовно народжених дітей вони були матронімами, хоч в документах того часу ідентифікували жінок виключно за прізвищовою назвою чоловіка; вже сам запис таких прізвищевих назв вказує на те, що ці жінки володіли землею або селянами.

Прізвищеві назви із суфіксами -ин (-ишин). Аналізуючи велику кількість прізвищ, П. Чучка зазначає, що суфікс індивідуальної належності -ин міг сполучатися лише з особовими назвами на -а, а це означає, що він додавався лише до іменування матері і за його допомогою утворювалися переважно матроніми [20, XXXII]. Такі матроніми творяться з допомогою особових власних імен (Ганна → Hanulin Hricz, Hannin Kosth) та андронімів. Знайдено три прізвищеві назви, які утворені з допомогою андронімів: Хома → Chomina wdowa, Кузьма → Kuzmina, Сенько → Sieniulina, Копин → Korina Symon та апелятива <піщуля - Pizulina wdowa.

Патронімно- і матронімно-посесивні утворення з суфіксом -ич. Формування матронімного форманта -ич сягає ще балтослов'янської мовної єдності чи навіть праіндоевропейської доби [19, 51]. Суфікс -ич вживався для творення назв осіб за походженням від загальних та власних особових назв, і надавав новоутвореному іменникові значення приналежності. Це значення приналежності розвинулося згодом у патронімне значення [7, 111].

Формант -ич очолює другу за величиною групу патронімних і матронімних прізвищевих

назв, які ми виявили у досліджуваному матеріалі. Така висока продуктивність цього суфікса спонукала деяких істориків до думки про сербське чи хорватське походження цих прізвищевих назв [20, XXXIII]. Ми ж упевнено зараховуємо їх до патронімних через те, що виявлені антропоніми прямо вказують на означення потомків засновника роду, а це виразна ознака патронімності, оскільки суфікс -ич служить для утворення найменування сина від батька [12, 64; 14, 53].

У досліджуваному матеріалі спостерігаємо приєднання суфікса -ич до повних та усічених основ календарних імен, які переважно приєднуються до твірних основ з допомогою препозитивного суфікса -і-: Barbarzicz Chwedko (<Барбара<Варвара) Chimeczicz Wasko/Chimicz Tymko (<Хима<Юхим), Chomczicz Olexa/Chimicz Iwan/ (<Хома), Chuedicz Dmitr/(<Хведір <Федір), Ha(n)czicz Michaiło (<Ганна) Hassicz Olexa (<Гася <Агафія).

У структурному типі прізвищевих назв, утворених від повних та скорочених слов'янських автохтонних імен-комполітів, виразно переважають полісуфіксальні утворення від повних основ: Bedrulich Michaiło (<Бедрь <Бедр[иславь], Фар.142), Belduzicz Olexa (<Бель <Белизар, Демч. 65), Bericz Iacob (<Берило <Беримир, Демч. 57), Bilicz Chuedor (<Біль <Білизар, Фар. 145), Brodicz Iaczko (<Бродь <Бродіслав, Демч. 57), Nawlicz Lyecz (<Навел<Гавелей, Чуч., 129), Golebicz (<Голев <Гоцеслав, (Демч. 58).

При аналізі прізвищевих назв апелятивного походження ми стверджуємо, що суфікс -ич, -іч виконує виключно патронімну функцію, спираючись на твердження М.Л. Худаша, який у своєму дослідженні аргументовано підкреслює патронімність на прикладі суфікса *-itji: "Оскільки суфікс *-itji, як загальновідомо, споконвічно вказував на походження від кого, тобто був безсумнівно патронімним, то вже сам цей факт недвозначно підказує думку, що у випадках адекватності чи співзвучності твірних основ слов'янських ойконімів та етронімів на *-itji до відповідних апелятивів їх походження треба шукати в антропонімії, а не в апелятивній лексиці" [17, 37]: Czeczicz Andrei (можливо, від <чечіль 'назва птаха', Ред. II, 1166), Furicz Chwedko (<Фур 'жвавий', 'злодій', 'вітрогін', Чуч. 581), Gieliethicz Demko (<Гелета 'дерев'яна посудина, дійниця', Ред. I, 203), Gothwicz Vrban (<Гота+вич 'привид, примара', Чуч., 179).

Патронімно-посесивні прізвищеві назви з суфіксом -ович, -евич. За словами Л. Масенко, спосіб іменування осіб назвами, утвореними від імені батька з допомогою суфіксів -ович, -евич, уже в період Київської Русі мав виразний становий характер. Ним мали право користуватися лише представники соціальної верхівки суспільства. Почесним привілеєм вважалися найменування по батькові -ович, -евич і в пізніші часи – у XIV – XVIII ст. У староукраїнських пам'ятках вони вживаються лише стосовно представників князівських і шляхетних родів, а також міської

ремісничої і купецької верхівки [8, 13]. Однак, за свідченням численних документів, які дослідив М. Худаш, у процесі історичного розвитку виникли підстави твердити, що серед нижчих соціальних верств населення назви по батькові на -ич, -ович, -евич теж були широкоживаними як форма ввічливості і пошани до заслужених людей [15, 133].

Досліджуваний матеріал засвідчує здатність формантів -ович, -евич приєднуватися до повних та усічених похідних та непохідних основ чоловічих церковно-християнських імен, імен композитів та особових імен відапелятивного походження.

Моносуфіксальні прізвищеві назви, утворені переважно від повних та усічених основ чоловічих церковно-християнських імен, вживаються із формантом -ович: Arthimowicz Stecz (<Артим, Artimowicz Andrei), Cwedorowicz Chaniecz (<Хведір <Федір), Daidowicz Demko (<Давид), Dmitrowicz Kosth, Dyniszowicz (<Денис <Діонісій), Garaszimowicz Lazur (<Гарасим), Hartimowicz Mathwey (<Гартім <Артем).

Поліформант -евич у досліджуваному матеріалі зустрічається досить рідко та, будучи м'яким різновидом суфікса -ович, приєднується до непохідних основ на м'який приголосний: Charczewicz Kosth/Charewicz Klimko (<Харко <Харитон), Ianiewicz Iaczko (<Ян <Іван).

У полісуфіксальних структурах з суфіксом -ович 2-го ступеня найпродуктивнішим преформантом виступає суфікс -к-: Bienkowicz Adam (<Бенько <Бен[едикт], Chomikowicz Jvan (<Хома), Halkowicz Chwedko (<Галина), Nawrikowicz Petrik, Iaczkowicz Menko. До прізвищевих назв із суфіксом -ович 2-го ступеня належать утворення із преформантами -с: Ambrossowicz Hricz, Antossowicz Kuzma. До прізвищевих назв із суфіксом -ович 3-го ступеня належать утворення із преформантами -ш, -р-, -ц-, -л-, -н-, -м-: Chodorowicz Nawrilicz (<Ходор <Федір, Чуч. 587), Chwilczowicz Piotr, Chwilowicz Abram (<Хиль <Филь, Керста 130, 137).

Зокрема, форманти цього типу, приєднуються до основ церковно-християнських імен, утворюють багато варіативних іменних гнізд: Андрій <Mathwiey <Andreikowicz Iwanicz <Andreiovicz Ivan <Andreiovicz Chwedorko < Iwan; Варфоломій < Bartoszowicz Iacob < Barthossowicz Macziek.

До моносуфіксальних прізвищевих назв, утворених від усічених імен-композитів, належать: Boianczewicz Dmitr (<Боян, Чуч. 87), Broniewicz Wassil (<Бронь <Броніслав, Демч. 57), Chwozdziejewicz Chwedzko (<Гвоздь, Демч. 132).

Неоднозначними щодо походження та структури є прізвищеві назви: Chotimkowicz Ihnath (<Хоть <Хотимир, Демч. 60), Dobrissewicz Maliss/Drobiskowicz Duda, (<Добр <Доброгост, Демч. 58), Doroszowicz Stepan, <Дорофей, Фар. 188), які могли виникнути як безсуфіксні деривати, утворені способом усічення постпозитивного компонента із збереженням його початкового приголосного.

Прізвищеві назви, утворені від особових назв відапелятивного походження, мають моно-

та полісуфіксальну структуру. До перших із них належать: Bieleiowicz Wassil (<белей 'личинка хруща', 'тюхтій, йолоп', Ред.І, 49), Derossowicz Onufrei (<Дереш 'чалий кінь', Грінч.І, 370), Gawlowicz Grzegors (<Гавло 'хам, хлоп', Фар. 162), Hohołowicz Sawka (<хохол 'чуб'; 'опудало на горобців', Чуч. 587).

Із полісуфіксальною структурою з суфіксом -ович вживається переважна частина прізвищевих назв: Battowicz Hricz (<батова 'запорізький загін з в'ючних коней', Грінч.І, 33), Dilinowicz Pasko (<диль 'товсті бруси, з яких складають хату, криницю', Грінч.І, 383), Fugowicz Iwan (<фугувати 'у шкірників розпрямляти шкіру перед дублюванням', Грінч.ІV, 379), Gleikowicz Blazek (<глевко 'глевкий', Грінч.І, 288).

Прізвищевих назв із суфіксом -евич серед досліджуваного матеріалу виявлено небагато: Briczewicz Michailo (<бриця 'городній бур'ян', Грінч.І, 100), Harczewicz Dmitr (<Гарець 'гарнець', Грінч.І, 273).

Патронімічні прізвищеві назви із суфіксом -ець. Формант -ець був поширений у праслов'янський період і в апелятивах, і в ойконімах та приєднувався переважно до іменних основ. В апелятивах цей формант, сполучаючись з іменниками, прикметниками та дієслівними основами, утворював словотворчі семантичні поля "особа", "істота", "конкретний предмет", "абстрактне поняття", "місце", і відповідно ці похідні вживалися з нейтральними або демінутивними значеннями [4, 42]. Поряд із демінутивною та гіпокористичною функцією формантові -ець властиві і патронімічне значення, яке значно переважає на Закарпатті, де упродовж XVI–XVIII ст. сформувалися патронімічні моделі на -инець, -овець [9, 114]. У XVI ст., як зазначає Р.Керста, цей формант активно виступає при творенні особових назв від прикметникових та іменникових основ (Кривець, Бондарець), однак найчастіше додається до християнських основ [6, 78].

Формант -ець переважно сполучається з повними та усіченими основами чоловічих церковно-християнських імен: Chwedorecz (<Хведір), Hriniecz (<Гринь <Григорій), Iwanicz Sawczin (<Іван), Kurilecz (<Курило <Кирило), Makarecz Daniło (<Макар), Maniecz (<Маньо <Мануїл), Martiniecz (<Мартин), Mihulicz (з рум. <Мигул <Михайло, Ред.І, 680), Mikolaiecz (<Миколаєць <Микола), Palipiecz Matthias (<Пиліпець), Patriniecz Stecz (<Патрикій), Stepaniecz Wasko (<Степан). Хоча поряд із ними фіксуємо досить багато утворень від апелятивних основ з монотипними полісуфіксальними структурами: Kudrawicz Ihnath (<кудрявець 'кучерява людина, назва гриба', Ред.І, 551), Leniecz (<ленець <льонець 'назва рослини', Ред.І, 590), Moławiecz Hanko, (<молявка 'назва дрібної риби', Ред.І, 704).

Патронімічні прізвищеві назви із суфіксом -ик, -ік. Суфікс -ик за своїм походженням спільнослов'янський. З допомогою цього суфікса творилися іменники, що означали назви осіб, від

прикметникових основ на -ьн-: дьлжнь+икъ — дьлжньникъ [1, 110].

Досліджуючи українську антропонімію XVI ст., Р. Керста зазначає, що демінутивний суфікс -икъ, творячи варіанти власних імен, в однаковій мірі міг додаватися як до повних, так і до скорочених основ імен [6, 80].

У досліджуваних пам'ятках XVI ст. ми виявили багато утворень як від повних чоловічих церковно-християнських імен, так і від апеліативів. Це переважно такі прізвищеві назви, що означають осіб із відтінком пестливості-здрібнілості: Barthnik Chwedko (<бортник = пасічник, Ред. I, 92), Bebeňnik Misko (<bebek тур. 'немовля'; <bebek 'круглий камінець, що правив за дитячу іграшку', Чуч. 52), Burczik Jurko (<бурчик 'бичок', Чуч., 100), Chudzik Andrzej (<Худ <Худислав <Худіон, Чуч.

589), Czwik Grzegorz (<цвік <цвік[ати] 'різко говорити правду', Грінч. IV, 306), Funik Chwedko (<фуніти 'видихатися, втрачати запах', Грінч. IV, 380), Klecznik Luczka (<клех <клеха 'з польс. згрубіла назва попа', Ред. I, 471), Koczak Stanislaw (<коць 'килим', Ред. I., 528), Kopik Syenko (<Копа <Прокіп, Чуч. 282), Kossak Walko (<косак 'великий ніж, щоб сікти капусту', Грінч. II, 289).

Аналіз досліджуваного матеріалу дозволив зробити висновок, що серед ідентифікацій із патронімною (матронімною) функцією у XVI ст. переважають прізвищеві назви із формантами -іч, -ов, які суміжні з їхніми варіативними формантами -ич, -ів. Виявлення усіх цих формантів сприяє розширенню і збагаченню досліджуваної терміносистеми антропонімікону.

Література

1. Бевзенко С.П. Исторична морфологія української мови. Нариси із словозміни та словотвору. – Ужгород, 1960. – 416 с.
2. Близнюк Б.Б. Про дві найпродуктивніші словотвірні моделі гуцульських прізвищ // Проблеми регіональної ономастики: Тези доп. і повідомлень наукового семінару. - К., 1994. - С. 7-8.
3. Гумецька Л.Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV – XV ст. - К., 1988. 298 с.
4. Демешко І.М. Формування ойконімів на -ець, -ок північно-східного Полісся України (на матеріалі Чернігівської області) // Українська пропріальна лексика / відп. Ред. І.М. Железняк. - К.: "Кий", 2000. - С. 42-46.
5. Залеський А.М. Спостереження над українськими прізвищами XVII ст. (на матеріалі інвентаря с. Перегінське) // Дослідження і матеріали з української мови – К., 1964. - Т. VI. - 133-146.
6. Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. – К., 1984. – 151 с.
7. Керста Р.Й. Функції суфікса -ич-и в українських топонімічних назвах XIV – XV ст. // Дослідження і матеріали з української мови. – К., 1980. – Т. - V. - С. 111 — 114.
8. Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища. - К., 1990. - 47 с.
9. Никонов В.А. География фамилий. - М., 1988. - 189 с.
10. Німчук В.В. Українські прізвища з суфіксом -ук, -чук та етимологічно споріднені утворення. В кн.: Українська діалектологія та ономастика. - К.: Наук. Думка, 1964. - с. 194-210.
11. Новикова Ю.М. Назви осіб за родинними стосунками в основах сучасних прізвищ центральної та східної Донеччини // Записки з ономастики. - Одеса, 2008. - Вип. 11. - С. 41-52.
12. Панцьо С.Є. Антропонімія Лемківщини. - Тернопіль, 1995. - 132 с.
13. Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища. – К., 1966. – 214 с.
14. Фаріон І.Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – XIX ст. (з етимологічним словником) – Львів, 2001. - 369 с.
15. Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К.: Наук. думка, 1977. – 236 с.
16. Худаш М.Л. До питання класифікації прізвищевих назв XIV – XVIII ст. // З історії української лексикології. – К., 1980. – С. 96 – 160.
17. Худаш М.Л. З приводу слов'янських ойконімів та етнонімів на *-itji, розцінюваних як непатронімічні та псевдопатронімічні // Мовознавство. - 1987. - № 6. - С. 32—41.
18. Чучка П.П. Історія власних імен // 8не9к8уцігф53цУІякақдшдехі
19. Чучка П.П. Патроніми та їх місце в лексичній системі мови // Мовознавство. - 1984. - №6. С. 49-56.
20. Чучка П.П. Прізвища Закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. – Львів, 2005, - 701 с.
21. Svoboda J. Staročeská osobní jmená a naše příjmení. - Praha, 1964. - 319 s.
22. Taszycki W. Polskie nazwy osobowe. - Warszawa ect, 1924. - 32 s.

Умовні скорочення:

Грінч. – Словарь української мови. Зібрала редакція журналу "Кіевская старина". Упорядкував, з додатком власного матеріалу Б. Грінченко: у 4 т. – К., 1907–1909.

Демч. – Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові імена в побуті українців XIV-XVII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 172 с.

Ред. – Ю. Редько. Словник сучасних українських прізвищ: у 2-х томах. – Львів, 2007.

СУМ — Словник української мови: в 11 т. – Київ: Наукова думка, 1970-1980.

Фар. – Фаріон І. Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – XIX ст. (з етимологічним словником) – Львів, 2001. - 369 с.

Чучк. – П.Чучка. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. – Львів: Світ, 2005.

Sv – Svoboda J. Staročeská osobní jmená a naše příjmení. – Praha, 1964. – 319 s.

Івасенко Анна Володимирівна – здобувач відділу української мови Інституту українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича, викладач Львівського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом.